

Gia Lai, ngày tháng 12 năm 2025

THUYẾT MINH

Dự toán ngân sách nhà nước năm 2026 trình HĐND tỉnh

(Kèm theo Công văn số /STC-QLNS ngày /12/2025 của Sở Tài chính)

Sở Tài chính xin thuyết minh về việc giao dự toán ngân sách nhà nước năm 2025 trên địa bàn tỉnh Gia Lai như sau:

I. VỀ DỰ TOÁN THU, CHI NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC NĂM 2026

1. Dự toán thu ngân sách nhà nước

Năm 2026, trung ương giao tổng thu ngân sách nhà nước (NSNN) trên địa bàn tỉnh là 27.850,9 tỷ đồng. Sau khi rà soát chỉ tiêu thu NSNN trên địa bàn, Ban Thường vụ Đảng ủy UBND tỉnh kính trình Ban Thường vụ Tỉnh ủy xem xét, đồng ý chủ trương giao dự toán thu NSNN năm 2026 là 27.870,9 tỷ đồng tăng so với trung ương giao 20 tỷ đồng (Thu viện trợ), trong đó:

a) Thu từ hoạt động xuất, nhập khẩu là 506 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 1,8% tổng thu NSNN.

b) Thu nội địa là 27.082 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 97,2% tổng thu NSNN. Trong đó, thu nội địa trừ tiền sử dụng đất, thu xổ số kiến thiết, thu cổ tức, lợi nhuận được chia và lợi nhuận còn lại (gọi là thu lãi NSNN) là 15.260 tỷ đồng.

Trong thu nội địa, các khoản thu chiếm tỷ trọng lớn như sau:

- Thu tiền sử dụng đất là 11.400 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 42,1%, tăng 4,6% so với ước thực hiện năm 2025, chia ra: ngân sách tỉnh 8.370 tỷ đồng; ngân sách xã, phường 3.030 tỷ đồng.

- Thu từ lĩnh vực công thương nghiệp ngoài quốc doanh là 5.877 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 21,7%, tăng 8,6% so với ước thực hiện năm 2025.

- Thu tiền cho thuê mặt đất, mặt nước là 2.000 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 7,4%, tăng 124,7% so với ước thực hiện năm 2025.

- Thu từ lĩnh vực doanh nghiệp nhà nước (Trung ương và địa phương) là 1.553 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 5,7% tổng thu.

- Thuế thu nhập cá nhân là 1.490 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 5,5% tổng thu.

- Thuế bảo vệ môi trường là 1.200 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 4,4% tổng thu.

- Thu khác ngân sách tính cân đối là 1.032 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 3,8%

tổng thu.

- Lệ phí trước bạ là 850 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 3,1% tổng thu.
- Thu từ doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài là 570 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 2,1% tổng thu.
- c) Thu vay để bù đắp bội chi là 262,9 tỷ đồng, bằng mức Trung ương giao.
- d) Thu viện trợ 20 tỷ đồng.

2. Dự toán chi ngân sách địa phương

Căn cứ dự toán thu ngân sách địa phương được hưởng theo tỷ lệ phần trăm (%) phân chia nguồn thu, số bổ sung từ ngân sách Trung ương, nguồn vốn vay và nhiệm vụ chi được phân cấp theo quy định, dự toán chi ngân sách địa phương năm 2026 là 45.122,058 tỷ đồng, tăng 4,2 % so với dự toán năm 2025.

Về phân bổ chi ngân sách địa phương năm 2026, ưu tiên bố trí kinh phí thực hiện các nhiệm vụ quan trọng phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo chi đầu tư phát triển, nhất là các công trình trọng điểm, cấp thiết; đảm bảo kinh phí thực hiện các chính sách được cấp thẩm quyền ban hành; thực hiện các cơ chế chính sách đã ban hành theo các chủ trương, Chương trình hành động của Tỉnh uỷ, đảm bảo kinh phí cho ngân sách xã, phường thực hiện nhiệm vụ theo phân cấp hiện hành và thực hiện các nhiệm vụ cấp thiết theo chỉ đạo của cấp thẩm quyền.

Dự toán chi ngân sách địa phương năm 2026 bao gồm:

a) Dự toán chi đầu tư phát triển: 12.087,8 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 27,5% trong tổng chi cân đối ngân sách địa phương, tăng 949,936 tỷ đồng so với dự toán năm 2025. Nếu loại trừ nguồn thu vay bù đắp bội chi dự toán năm 2026 tăng 65,7 tỷ đồng thì dự toán chi đầu tư phát triển từ các nguồn còn lại năm 2026 tăng 884,236 tỷ đồng so với dự toán năm 2025.

Chi đầu tư phát triển, chia ra ngân sách tỉnh là 9.910,63 tỷ đồng, ngân sách xã, phường 2.177,170 tỷ đồng, bao gồm từ các nguồn vốn như sau:

- Chi đầu tư xây dựng từ nguồn vốn trong nước là 1.718,9 tỷ đồng, tăng 107,309 tỷ đồng, tương ứng 6,7% so với dự toán năm 2025, trong đó: chi ngân sách tỉnh là 1.203,23 tỷ đồng và chi ngân sách xã, phường là 515,67 tỷ đồng.

- Chi đầu tư từ nguồn thu tiền sử dụng đất là 9.690 tỷ đồng, tăng 999,282 tỷ đồng so với dự toán năm 2025, trong đó: ngân sách tỉnh là 8.028,5 tỷ đồng (bao gồm trả nợ gốc vay đến hạn là 52,097 tỷ đồng) và ngân sách xã, phường là 1.661,5 tỷ đồng.

- Chi từ nguồn thu xổ số kiến thiết là 390 tỷ đồng, tăng 30 tỷ đồng so với dự toán năm 2025.

- Chi từ nguồn thu vay bù đắp bội chi là 262,9 tỷ đồng (bằng dự toán trung ương giao).

- Chi từ nguồn vốn khác là 26 tỷ đồng.

b) Dự toán chi thường xuyên: 25.625,233 tỷ đồng bằng mức Trung ương giao, chiếm tỷ trọng 58,2% trong tổng chi cân đối ngân sách địa phương, chia ra: ngân sách tỉnh là 9.777,927 tỷ đồng và ngân sách xã, phường là 15.847,306 tỷ đồng.

Dự toán chi thường xuyên năm 2026 được phân bổ theo nguyên tắc, tiêu chí, định mức được cấp thẩm quyền quy định; đảm bảo kinh phí thực hiện mức lương cơ sở 2.340.000 đồng/tháng; quỹ tiền thưởng và hoạt động của các cơ quan nhà nước, đơn vị sự nghiệp công lập; bố trí đầy đủ kinh phí thực hiện các chính sách đã được Hội đồng nhân dân tỉnh ban hành **đến ngày 01/11/2025**.

Dự toán chi thường xuyên năm 2026 cơ bản đáp ứng nhiệm vụ chi của các cấp ngân sách và theo đúng quy định của Luật Ngân sách nhà nước, trong đó, phân bổ chi thường xuyên đối với lĩnh vực giáo dục - đào tạo và dạy nghề; sự nghiệp khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số không thấp hơn dự toán trung ương giao, cụ thể một số lĩnh vực chi chiếm tỷ trọng lớn như sau:

- Chi sự nghiệp kinh tế, môi trường là 2.624,96 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 10,24% tổng chi thường xuyên; tăng 1,3% so với dự toán năm 2025.

- Chi sự nghiệp giáo dục - đào tạo và dạy nghề là 11.772,407 tỷ đồng bằng mức trung ương giao, chiếm tỷ trọng 45,9% tổng chi thường xuyên, tăng 6,4% so với dự toán năm 2025 (kể cả nguồn cấp bù học phí được miễn). Trong đó, UBND tỉnh đề xuất được sử dụng tối đa 20% khoản kinh phí cấp bù miễn học phí để các cơ sở giáo dục công lập bổ sung chi hoạt động; 80% còn lại để đầu tư, mua sắm trang thiết bị dạy học và sửa chữa trường lớp học.

- Chi sự nghiệp y tế, dân số và gia đình là 2.773,014 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 10,8% tổng chi thường xuyên, tăng 3,5% so với dự toán năm 2025.

- Chi đảm bảo xã hội là 1.666,172 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 6,5% tổng chi thường xuyên, tăng 6% so với dự toán năm 2025.

- Chi hành chính là 4.375,449 tỷ đồng, chiếm tỷ trọng 17,1% tổng chi thường xuyên, bằng 95% dự toán chi hành chính năm 2025.

c) Chi bổ sung quỹ dự trữ tài chính là 2,76 tỷ đồng, bằng mức Trung ương giao.

d) Dự phòng chi là 764,724 tỷ đồng, bằng mức Trung ương giao.

đ) Chi trả lãi, phí do chính quyền địa phương vay là 44,6 tỷ đồng, bằng mức Trung ương giao.

e) Chi từ nguồn thu viện trợ là 20 tỷ đồng.

g) Chi theo mục tiêu là 6.576,941 tỷ đồng, bằng mức Trung ương giao.

3. Kế hoạch vay và trả nợ vay

Theo quy định của Luật Ngân sách nhà nước năm 2025, mức dư nợ vay tối đa của ngân sách địa phương năm 2026 là 19.412 tỷ đồng (không vượt quá 80% ngân sách địa phương được hưởng theo phân cấp). Dư nợ vay đầu năm 2026 là 875,678 tỷ đồng. Kế hoạch vay và trả nợ vay năm 2026 cụ thể như sau:

a) Tổng dư nợ vay đầu năm : 875,678 tỷ đồng

b) Tổng mức vay trong năm theo

số Trung ương giao : 327,1 tỷ đồng

c) Trả nợ gốc vay trong năm : 64,2 tỷ đồng

Nguồn trả nợ, trong đó:

- Bố trí từ nguồn thu tiền sử dụng đất : 52,097 tỷ đồng

- Khấu hao tài sản hình thành từ vốn vay : 12,103 tỷ đồng

d) Tổng dư nợ vay dự kiến cuối năm : 1.138,578 tỷ đồng.

Số dư nợ dự kiến cuối năm 2026 chỉ bằng 5,9% mức dư nợ vay tối đa (19.412 tỷ đồng) và bằng 4,7% so với tổng thu cân đối ngân sách địa phương được hưởng (24.265 tỷ đồng).

II. GIẢI PHÁP THỰC HIỆN DỰ TOÁN NGÂN SÁCH NĂM 2026

Để đảm bảo thực hiện đạt dự toán ngân sách nhà nước năm 2026, Ủy ban nhân dân tỉnh đề xuất các giải pháp như sau:

1. Về thu ngân sách nhà nước

- Ngay sau khi triển khai giao nhiệm vụ thu ngân sách nhà nước năm 2026 cho các đơn vị trực thuộc, Thủ trưởng các sở, ban, ngành và Chủ tịch Ủy ban nhân dân các xã, phường xây dựng kịch bản thu NSNN cụ thể theo từng tháng, đồng thời chỉ đạo sâu sát quá trình triển khai thực hiện để phấn đấu thu NSNN vượt so với dự toán được Hội đồng nhân dân tỉnh giao. **Riêng đối với tiền sử dụng đất và tiền cho thuê mặt đất, mặt nước thu tiền một lần phải theo dõi sát tình hình thực hiện hàng tuần, hàng tháng để có giải pháp, biện pháp tháo gỡ các vướng mắc nhằm huy động nguồn lực này vào NSNN kịp thời để cân đối cho các nhiệm vụ chi.**

- Tăng cường các biện pháp quản lý thu, bám sát địa bàn, nâng cao chất lượng công tác phân tích, dự báo để đôn đốc người nộp thuế kê khai sát với thực tế phát sinh; thực hiện các chính sách và các công cụ quản lý thu ngân sách nhà nước,

ứng dụng chuyển đổi số, đảm bảo minh bạch, hiện đại, hiệu lực, hiệu quả, tạo môi trường cạnh tranh bình đẳng, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội. Thực hiện thanh tra, kiểm tra các lĩnh vực còn thất thu và những doanh nghiệp có rủi ro cao về thuế, kết hợp với kiểm tra sau hoàn thuế; đồng thời tập trung đôn đốc, huy động nhanh và kịp thời các khoản thu vào ngân sách nhà nước. Thực hiện kiểm tra trước hoàn thuế sau đối với 100% các trường hợp có rủi ro cao, kịp thời phát hiện, xử lý nghiêm đối với hành vi gian lận, lợi dụng chính sách hoàn thuế.

- Tiếp tục công tác tuyên truyền, phổ biến, hướng dẫn thực hiện Luật Quản lý thuế, các chế độ, chính sách thu của Nhà nước; phát huy kết quả thực hiện cải cách thủ tục hành chính, chuyển đổi số tạo điều kiện thuận lợi cho các tổ chức, cá nhân kịp thời thu nộp các khoản thuế vào ngân sách nhà nước, đảm bảo thực hiện đầy đủ các ưu đãi về thuế. Quyết liệt thực hiện các giải pháp tăng cường quản lý thu, cơ cấu lại nguồn thu bảo đảm tính bền vững; mở rộng cơ sở thu; chống thất thu, chuyển giá trốn thuế; gian lận thương mại, đặc biệt trong các hoạt động thương mại dựa trên nền tảng số; đôn đốc thu hồi các khoản nợ đọng thuế; đẩy mạnh triển khai hiệu quả các thủ tục hành chính về thuế; thực hiện nghiêm quy định của pháp luật về chuyển nhượng, cho thuê tài sản công, giao đất, cho thuê đất.

- Rà soát lại quỹ nhà, đất thuộc địa phương quản lý để lập phương án sắp xếp phù hợp. Trường hợp dôi dư, không cần sử dụng hoặc sử dụng không đúng mục đích thì lập kế hoạch thu hồi để trình cấp có thẩm quyền cho xử lý, nhằm tăng thu ngân sách nhà nước.

- Thực hiện quản lý tốt việc khai thác khoáng sản và tổ chức kiểm tra, thẩm định, phê duyệt mức thu tiền cấp quyền: khai thác khoáng sản, khai thác tài nguyên nước và thực hiện chuyển thông tin kịp thời cho cơ quan thuế thông báo để quản lý tốt nguồn thu này.

- Tiếp tục đẩy nhanh tiến độ thực hiện các dự án, công trình; đầu tư kết cấu hạ tầng các khu công nghiệp, khu kinh tế, cụm công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp để đưa nhanh vào hoạt động; tạo điều kiện cho các doanh nghiệp có mặt bằng để đầu tư phát triển sản xuất kinh doanh tạo nguồn thu ngân sách nhà nước.

2. Về chi ngân sách địa phương

- Về việc phân bổ và giao dự toán chi ngân sách năm 2026: Thủ trưởng các sở, ban, ngành, đơn vị dự toán cấp I khẩn trương tiến hành phân bổ và giao dự toán chi ngân sách cho các đơn vị sử dụng ngân sách trực thuộc theo đúng nội dung, trình tự và thời gian quy định của Luật Ngân sách nhà nước.

- Trong năm 2026, việc sử dụng ngân sách tuân thủ theo dự toán ngân sách đã được Hội đồng nhân dân các cấp quyết định. Tăng cường kỷ luật, kỷ cương trong phân bổ, giao dự toán, quản lý, sử dụng tài chính, ngân sách nhà nước gắn với trách nhiệm người đứng đầu, điều hành chi ngân sách nhà nước theo dự toán,

bảo đảm chặt chẽ, tiết kiệm, hiệu quả, đúng quy định của pháp luật. Tiếp tục rà soát chặt chẽ nhu cầu kinh phí thực hiện các chủ trương của Đảng, chương trình, nhiệm vụ, dự án đã ban hành; chỉ ban hành chính sách làm tăng chi ngân sách nhà nước khi thực sự cần thiết, bảo đảm khả thi, hiệu quả, không trùng lắp, phù hợp với khả năng giải ngân và cân đối ngân sách nhà nước.

- Thực hiện công tác mua sắm theo quy định của Trung ương và địa phương. Đối với nhiệm vụ mua sắm tài sản công (kể cả mua xe ô tô); sửa chữa, nâng cấp, mở rộng, xây dựng mới hạng mục công trình trong các dự án đã đầu tư xây dựng theo quy định của pháp luật về xây dựng, pháp luật về quản lý, sử dụng tài sản công và các nhiệm vụ chi theo đề án được thực hiện theo tiến độ thu và khả năng cân đối chi thường xuyên ngân sách tỉnh.

- Đẩy mạnh cải cách hành chính trong quản lý chi ngân sách nhà nước và sử dụng hiệu quả các nguồn lực để phát triển kinh tế đi đôi với bảo vệ môi trường, đảm bảo an sinh xã hội, an ninh, quốc phòng; Đồng thời, trong năm 2026, thủ trưởng các cơ quan, đơn vị thường xuyên rà soát nhiệm vụ và nguồn kinh phí thực hiện định kỳ hàng tháng để phản ánh những tồn tại, hạn chế thông qua Sở Tài chính tổng hợp báo cáo UBND tỉnh trình cấp thẩm quyền xem xét điều chỉnh dự toán theo quy định của Luật Ngân sách nhà nước nhằm sử dụng nguồn lực ngân sách nhà nước hiệu lực, hiệu quả, tiết kiệm và tránh lãng phí; quản lý chặt chẽ việc ứng trước dự toán ngân sách nhà nước và chi chuyển nguồn sang năm sau đảm bảo đúng quy định.

- Tiếp tục triển khai thực hiện các quy định của Chính phủ về chế độ tự chủ, tự chịu trách nhiệm về sử dụng biên chế và kinh phí quản lý hành chính đối với cơ quan nhà nước và chế độ tự chủ, tự chịu trách nhiệm về thực hiện nhiệm vụ, tổ chức bộ máy, biên chế và tài chính đối với đơn vị sự nghiệp công lập.

- Thực hiện cải cách thủ tục hành chính, thúc đẩy mạnh mẽ việc ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số bảo đảm kết nối thông suốt, đi đôi với tăng cường giám sát trong quản lý thu, chi ngân sách nhà nước.

- UBND các xã, phường căn cứ nguồn thu, nhiệm vụ chi được Hội đồng nhân dân tỉnh quyết định phân cấp, chỉ đạo các đơn vị triển khai thực hiện phân bổ dự toán chi ngân sách địa phương năm 2026; trong đó, ưu tiên bố trí kinh phí thực hiện các nhiệm vụ quan trọng phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo chi đầu tư phát triển, nhất là các công trình trọng điểm, cấp thiết; đảm bảo thực hiện các cơ chế chính sách theo các Chương trình hành động của Tỉnh ủy; thực hiện các nhiệm vụ cấp thiết theo chỉ đạo của cấp có thẩm quyền...; bố trí vốn để xử lý nợ đọng xây dựng cơ bản trong kế hoạch phân bổ vốn đầu tư từ ngân sách địa phương; tiếp tục chủ động bố trí nguồn 70% tăng thu thực hiện so với dự toán ngân sách tỉnh giao năm 2025 để tạo nguồn cải cách tiền lương trong năm 2026.

- Thủ trưởng các sở, ban, ngành, đơn vị trực thuộc tỉnh và Chủ tịch UBND

các xã, phường phải thực hiện và chỉ đạo thực hiện nghiêm Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí, chế độ công khai ngân sách nhà nước theo quy định và báo cáo định kỳ cho Ủy ban nhân dân tỉnh.

- Các chủ đầu tư phải triển khai kịp thời việc thực hiện kế hoạch đầu tư xây dựng cơ bản năm 2026 bảo đảm sử dụng hết vốn được giao trong năm. Các cơ quan tư vấn xây dựng và đầu tư phải thực hiện công tác tư vấn theo đúng tiến độ hợp đồng. Các cơ quan thẩm định đẩy nhanh tiến độ thẩm định dự án, thiết kế - dự toán bảo đảm đúng thời gian theo quy định.

- Hệ thống Kho bạc Nhà nước trên địa bàn tập trung nhân lực, thực hiện cải cách hành chính trong cấp phát, thanh toán vốn theo quy định của Luật Ngân sách nhà nước và các văn bản hướng dẫn Luật. Đồng thời, tăng cường công tác kiểm soát chi theo quy định và chịu trách nhiệm về việc kiểm soát của mình.

- Tăng cường kiểm tra, giám sát và xử lý nghiêm các vi phạm trong đấu thầu, mua sắm tài sản công, quản lý sử dụng tài sản, ngân sách nhà nước.

- Thủ trưởng các cơ quan thanh tra tăng cường công tác kiểm tra, thanh tra việc thu nộp và sử dụng ngân sách ở các cấp, các ngành, các đơn vị dự toán, các doanh nghiệp, tổ chức và cá nhân hoạt động sản xuất kinh doanh để giữ nghiêm kỷ cương, kỷ luật trong việc thực hiện nghĩa vụ nộp ngân sách và chi tiêu công quỹ; xử lý nghiêm và kịp thời các vi phạm đã được các cơ quan kiểm tra, thanh tra, kiểm toán kết luận.

Trên đây là nội dung thuyết minh dự toán ngân sách nhà nước năm 2026 trình HĐND tỉnh./.